

LV

LV

LV

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 19.1.2010
COM(2010) 4 galīgā redakcija

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**ES redzējuma un mērķu iespējamības bioloģiskās daudzveidības jomā laikposmam pēc
2010. gada**

1. IEVADS

Bioloģiskā daudzveidība — dažādas ekosistēmas, sugas un gēni — ir pasaules dabiskā bagātība. Tā ir neatņemama ilgtspējīgas attīstības daļa, jo nodrošina nozīmīgas preces un pakalpojumus, piemēram, pārtiku, oglekļa piesaisti, jūras un saldūdens regulāciju, kas ir ekonomiskā uzplaukuma, sociālās labklājības un kvalitatīvas dzīves pamatā. Kopā ar klimata pārmaiņām bioloģiskās daudzveidības samazināšanās rada vislielāko apdraudējumu videi visā pasaulē un veicina ievērojamus zaudējumus ekonomikas un labklājības jomā.

2001. gadā ES noteica mērķi līdz 2010. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos ES. 2002. gadā tā apņēmas sasniegt pasaules līmeņa mērķi līdz 2010. gadam būtiski ierobežot bioloģiskās daudzveidības samazināšanos visā pasaulē. Pēc tam tika pastiprināti pūliņi cīņā pret bioloģiskās daudzveidības samazināšanos, un, lai paātrinātu virzību, 2006. gadā Komisija pieņēma ES Bioloģiskās daudzveidības rīcības plānu (BAP)¹.

Neskatoties uz līdzšinējiem pūliņiem, skaidras pazīmes liecina, ka ES šo mērķi tomēr nerasniegs².

Padome 2009. gada martā videi veltītajā sanāksmē aicināja izstrādāt jaunu ES redzējumu un mērķi bioloģiskās daudzveidības jomā, balstoties uz pasaules līmeņa sarunām par bioloģiskās daudzveidības redzējumu laikposmam pēc 2010. gada un sniedzot šajās sarunās savu ieguldījumu saistībā ar atjauninātu stratēģisko plānu, kas jāpieņem līdz 2010. gada beigām, lai īstenotu ANO Konvenciju par bioloģisko daudzveidību (CBD).

Pēdējo mēnešu laikā tika organizētas apspriešanās ar ieinteresētajām aprindām par politikas izstrādi bioloģiskās daudzveidības jomā laikposmam pēc 2010. gada. ES līmenī nozīmīgs solis bija Komisijas organizētā augsta līmeņa ieinteresēto aprindu konference, kas norisinājās 2009. gada 26. un 27. aprīlī Atēnās. Saistībā ar minēto konferenci tapa „Vēstījums no Atēnām”, kurā uzsvērts, ka vajadzīgs mērķis laikposmam pēc 2010. gada.

Šis paziņojums ir pirmais solis ceļā uz šā mērķa sasniegšanu. Tajā sniegtas iespējas ES redzējuma un mērķa izstrādei laikposmam pēc 2010. gada. Paziņojuma nolūks ir veicināt turpmākas informētas sarunas, precizējot svarīgākos jautājumus un to, kas būtu jāveic, lai varētu noteikt un īstenot tālejošos ES mērķus. Balstoties uz šīm sarunām un turpmāko darbu ar mērķi iegūt datus, kas vajadzīgi, lai starp dažādiem ES mērķiem izvēlētos vienu un to pamatotu, Komisija līdz šā gada beigām nāks klajā ar ES stratēģiju bioloģiskās daudzveidības jomā.

2. PAMATOJUMS BIOLOĢISKĀS DAUDZVEIDĪBAS AIZSARDZĪBAI

2.1. Stāvoklis un tendences bioloģiskās daudzveidības jomā ES un pasaulē

Vairākos respektablos ziņojumos³ apstiprināts, ka bioloģiskā daudzveidība joprojām ir ārkārtīgi apdraudēta un samazināšanās apjomi 100 līdz 1000 reižu pārsniedz parastos

¹ COM(2006) 216.

² COM(2008) 864.

³ „Growing within limits”, Nīderlandes vides novērtējuma aģentūra, 2009. gada oktobris; Tūkstošgades ekosistēmu novērtējums, 2005. gads. IUCN apdraudēto sugu sarkanā grāmata, 2009. gada novembris.

apjomus. Vairāk nekā trešdaļai novērtēto sugu draud izmiršana, un pēdējo 50 gadu laikā ir degradēti aptuveni 60 % pasaules ekosistēmu, nelabvēlīgi ietekmējot ekosistēmu pakalpojumus, kas no tām atkarīgi. Apdraudēta ir arī jūras bioloģiskā daudzveidība, un aptuveni 90 % pasaules biomasas mīt okeānā. Biotopu iznīcināšana, fragmentācija un degradācija, ko izraisa zemes izmantojuma veida maiņa, resursu pārmērīga izmantošana, neilgtspējīgas metodes (piemēram, pārzveja), invazīvās sugas, okeānu paskābināšanās, piesārņojums un, aizvien vairāk, klimata pārmaiņas, ir lielākais drauds bioloģiskajai daudzveidībai. Patlaban vērojama iedzīvotāju skaita pieaugums un augošais patēriņš uz vienu iedzīvotāju kopā ar nepietiekami funkcionējošām tirgus struktūrām un iestādēm, lai optimāli sadalītu dabas resursus, veicina bioloģiskās daudzveidības samazināšanos, līdz ar to resursi tiek izmantoti ātrāk, nekā tos iespējams atjaunot.

Aizvien vairāk datu liecina par to, ka daudzās ekosistēmās drīz notiks vai jau ir notikušas neatgriezeniskas izmaiņas⁴. Līdzīgi kā zemeslodes vidējās temperatūras pieaugums vairāk nekā par 2°C salīdzinājumā ar temperatūru, kāda bija laikā pirms industrializācijas, bioloģiskās daudzveidības samazināšanās līdz noteiktai robežai varētu radīt tālejošas sekas planētas pastāvēšanai. Šī robeža vēl ir jāprecizē, taču pētniekiem jau tagad ir skaidrs, ka bioloģiskās daudzveidības samazināšanās apjomi nākotnē apdraud iedzīvotāju labklājību ES un visā pasaulē.

Sugu un biotopu aizsardzības statusa novērtējumu rezultāti liecina, ka, neskatoties uz atsevišķiem labvēlīgiem rādītājiem, kopējais stāvoklis Eiropā turpina pasliktināties. Pirmā plaša mēroga novērtējuma rezultāti par Eiropas visjutīgākajiem biotopiem un sugām, kas tiek aizsargātas saskaņā ar Biotopu direktīvu, liecina, ka atbilstīgi direktīvas prasībām tikai 17 % gadījumu aizsardzības statuss bija labvēlīgs. Visvairāk apdraudētas ir pļavas, mitrzemes un estuāru un piekrastes biotopi⁵. Satraukumu rada arī jūras bioloģiskās daudzveidības samazināšanās apjomi. Par ekosistēmu pakalpojumiem ES ir pieejami, piemēram, dati, kas liecina, ka samazinās oglekļa uzglabāšanas spēja aramzemes augsnē, kurai ļoti būtisks faktors ir augsnes bioloģiskā daudzveidība⁶. Lai saglabātu un uzlabotu to ekosistēmu stāvokli, kas plašai sabiedrībai nodrošina ekosistēmu pakalpojumus, vajadzīgas atbilstošas zemes un jūras apsaimniekošanas metodes. Izzūdot piekrastes mitrzemēm, var tikt zaudēti svarīgi jūras un piekrastes ekosistēmu pakalpojumi, piemēram, tie, kurus nodrošina jūras piekrastes purvi.

2.2. Sekas, ko rada bioloģiskās daudzveidības samazināšanās

Papildus tam, ka tā ir vērtība pati par sevi, bioloģiskā daudzveidība rada „vērtību” ar ekosistēmu pakalpojumiem, piemēram, nodrošinot pārtiku un barību, sniedzot dabisko aizsardzību pret plūdiem un vētrām un regulējot klimatu.

Bioloģiskās daudzveidības samazināšanās izraisītās sekas var būt dažādas, sākot no nelielām vietēja mēroga pārmaiņām līdz visu ekosistēmu bojāejai un pakalpojumu izzušanai, apdraudot uzplaukumu nākotnē. Lai gan bioloģiskās daudzveidības nozīme ekosistēmu funkciju saglabāšanā nav līdz galam izpētīta, zinātniskie dati liecina, ka ekosistēmas, kurām raksturīga liela sugu dažādība, ir produktīvākas, stabilākas un izturīgākas, mazāk reaģē uz ārējiem nelabvēlīgiem faktoriem un palīdz uzlabot ekosistēmu funkcionalitāti kopumā⁷. Tā kā daba vienlaikus ir efektīvākais klimata regulators un lielākais oglekļa absorbētājs, bioloģiskās

⁴ Raksts „A safe operating space for humanity”, žurnāls *Nature*, 2009. gada 23. septembris.

⁵ COM(2009) 358.

⁶ CLIMSOIL: http://ec.europa.eu/environment/soil/review_en.htm.

⁷ Raksts „Biodiversity and ecosystem functionality”, žurnāls *Nature*, 2007. gada 12. jūlijs.

daudzveidības samazināšanās apdraud klimata jomā sasniedzamos mērķus. Spēcīgas un izturīgas ekosistēmas mūs aizsargā pret klimata pārmaiņām, nodrošinot „dabisku līdzekli”, lai mazinātu sekas un pielāgotos klimata pārmaiņām⁸.

Pastāv arī ekonomiskās izmaksas, ko rada bioloģiskās daudzveidības samazināšanās un ekosistēmu degradācija un kas līdz pat šim brīdim pārsvarā netiek pienācīgi ņemtas vērā. Saskaņā ar aplēsēm ekosistēmu pakalpojumu samazināšanās apmērs naudas izteiksmē ir 50 miljardi euro gadā, savukārt labklājība līdz 2050. gadam varētu kopsummā samazināties par 7 % no IKP⁹. Bioloģiskā daudzveidība nav tikai vērtība pati par sevi, tā nodrošina arī ekosistēmu pakalpojumus, kas sniedz vērtīgu ieguldījumu ekonomikā, bet kas tirgos bieži vien netiek novērtēti. Tāpēc būtiska nozīme ir pareizai ekosistēmu pakalpojumu novērtēšanai. Tas ir arī starptautiska līmeņa pētījuma „Ekosistēmu un bioloģiskās daudzveidības ekonomika” (*TEEB*) galvenais provizorisks secinājums¹⁰.

Turklāt, tā kā bioloģiskā daudzveidība nodrošina daudzus tādus pašus pakalpojumus kā cilvēka radītie tehnoloģiskie risinājumi, bieži vien ar ievērojami zemākām izmaksām, bioloģiskās daudzveidības aizsardzība un atjaunošana sniedz izmaksu ziņā izdevīgas iespējas attiecībā uz klimata pārmaiņu mazināšanu vai pielāgošanos tām¹¹. Tā kā dabas resursi palīdz īstenot dažāda veida saimniecisko darbību, to stāvokļa atjaunošana un izmantojuma uzlabošana ar ekoinovāciju procesa palīdzību var paaugstināt produktivitāti vai veicināt jaunu izaugsmes avotu meklējumus.

Visbeidzot, bioloģiskā daudzveidība un ekosistēmu pakalpojumi sniedz būtisku ieguldījumu cilvēku labklājībā. Tie nodrošina iztiku miljoniem iedzīvotāju visā pasaulē un ir būtiski, lai samazinātu nabadzību un sasniegtu tūkstošgades attīstības mērķus. Turklāt bioloģiskā daudzveidība ir pārtikas avots. Jo īpaši ģenētiskā daudzveidība aizsargā pret kaitēkļu un slimību izraisītiem ražas zudumiem un klimata pārmaiņām, tādējādi gādājot par pārtikas nodrošinājumu. ES tādu lauksaimniecības metožu izmantojuma samazināšanās, kas ir labvēlīgas bioloģiskajai daudzveidībai, lauku reģionos izraisīja dažu nozīmīgu ekosistēmu pakalpojumu un auglīgu lauksaimniecības zemes platību izzušanu, savukārt zemes apstrādes pārtraukšana radīja ekonomiskos un sociālos zaudējumus, jo īpaši lauku apdzīvotajās vietās. Attiecībā uz jūras vidi līdzīga situācija ir vērojama vairākās piejūras apdzīvotajās vietās, kur zvejniecību spēcīgi ir ietekmējusi zivju krājumu izsīkšana. Ja ekosistēmu degradācija turpināsies, darbavietu pastāvēšana šajās nozarēs ir apdraudēta. Piekrastes ekosistēmas palīdz aizsargāt piekrastes apdzīvotās vietas pret nelabvēlīgiem laikapstākļiem, ierobežo krasta eroziju, nodrošina veselīgus biotopus zivju krājumiem, un tām ir ievērojamas spējas uzglabāt oglekļa dioksīdu.

---

⁸ „Convenient solutions to an inconvenient truth: ecosystem-based approaches to climate change”, Pasaules Banka, 2009. gads; „TEEB Climate Issues Update”, 2009. gada septembris; „The Natural Fix? The role of ecosystems in climate mitigation”, *UNEP*, 2009. gada jūnijs.

⁹ COM(2009) 400.

¹⁰ „TEEB Interim Report”, 2008. gada maijs; „TEEB for Policy-Makers”, 2009. gada novembris: <http://www.teebweb.org>.

¹¹ Piemēram, dati par ieguldījumiem tropu mežu atjaunošanai liecina par ļoti lielu atdevi — parasti izmaksas ir aptuveni 3500 USD/ha, savukārt atbilstoši piesardzīgām aplēsēm par gada ieguvumiem no valsts piedāvātajiem produktiem un pakalpojumiem, no oglekļa piesaistes līdz plūdu un augsnes erozijas kontrolei, ir 7000 USD/ha.

2.3. Sasniegumi un trūkumi, īstenojot pašreizējo politiku

Bioloģiskā daudzveidība ir ES galvenā prioritāte vides jomā, un ar to saistītie mērķi ir integrēti ES ilgtspējīgas attīstības stratēģijā. ES 2010. gada mērķis bija galvenais veicinātājfaktors Bioloģiskās daudzveidības rīcības plāna izstrādei 2006. gadā un pastiprinātiem pūliņiem, lai pilnībā īstenotu ES Putnu un Biotopu direktīvas, kas kopā veido ES vides aizsardzības tiesību aktu pamatu. Visvairāk panākumu ir saistāmi ar ES *Natura 2000* tīklu, kas aptver 17 % ES teritorijas un ir lielākais aizsargāto teritoriju tīkls pasaulē. Ūdens pamatdirektīva¹² un Jūras stratēģijas pamatdirektīva¹³ ir balstītas uz ekosistēmu pieeju, un tās ir vērstas uz to, lai sasniegtu labu ekosistēmu stāvokli, ņemot vērā arvien pieaugošo apdraudējumu. Citi ieguvumi ir un tiks gūti, īstenojot tiesību aktus, kas vērsti uz to, lai samazinātu vairāku piesārņojošo vielu izmantošanu, kā arī tiesību aktus, kas veicina bioloģisko daudzveidību, un pieliekot pūliņus, lai labāk atspoguļotu ar bioloģisko daudzveidību saistītās problēmas citās politikas jomās, piemēram, kopējā zivsaimniecības politikā kopš 2002. gada reformas, un paredzot lielākas finansiālās iespējas par labu bioloģiskajai daudzveidībai atbilstīgi dažādiem ES politikas virzieniem, tostarp kopējai lauksaimniecības politikai (KLP).

Ieguldīti arī pūliņi, lai samazinātu ražošanas un patēriņa tendenču ietekmi uz bioloģisko daudzveidību ES un ārpus tās. Piemēram, Ilgtspējīga patēriņa un ražošanas rīcības plāns ir vērsts uz to, lai tiktu izmantoti iekšējā tirgus dzinuli, savukārt ar Meža tiesību aktu ieviešanas, pārvaldības un tirdzniecības (*FLEGT*) rīcības plānu un ierosināto regulu, ar ko nosaka pienākumus tirgus dalībniekiem, kuri laiž tirgū koksni un koksnes izstrādājumus, tiek mēģināts apturēt dabas resursu izsīkšanu.

Tomēr, neskatoties uz šiem sasniegumiem, vairāki faktori nav ļāvuši ES sasniegt 2010. gada mērķi, un tāpēc tie jāiekļauj bioloģiskās daudzveidības politikā laikposmam pēc 2010. gada.

Pirmkārt, pastāv **īstenošanas nepilnības**, izveidojot *Natura 2000* tīklu, kurš uz sauszemes netiks pabeigts līdz 2010. gadam un jūrā līdz 2012. gadam. Mērķorientēti pasākumi atbilstīgi ES tiesību aktiem dabas aizsardzības jomā ir bijuši gana efektīvi, lai ar to palīdzību apturētu apdraudēto sugu un biotopu skaita samazināšanos, taču bija vērojami kavējumi un problēmas šo pasākumu īstenošanā, tostarp šīm vajadzībām piešķirto līdzekļu nepietiekamība.

Otrkārt, jātiek galā ar nozīmīgākajām **politikas nepilnībām**. Konkrētāk, jāpilnveido politika augšnes un invazīvo sugu jomā, jo tai ir būtiska nozīme, lai ierobežotu bioloģiskās daudzveidības samazināšanos. Līdz šim ES līmenī saskaņā ar kopējo lauksaimniecības politiku ir noteiktas prasības par savstarpējo atbilstību. Ar pašreizējo politiku netiek pienācīgi risinātas problēmas ekosistēmu pakalpojumu jomā. Ar bioloģiskās daudzveidības aizsardzības pasākumiem vien tie netiks nosargāti: augsts sugu un biotopu aizsardzības līmenis ir galvenais, tomēr tikai viens, elements, jo daudzi pakalpojumi tiek nodrošināti ārpus aizsargātajām teritorijām. Lai tiktu galā ar šīm nepilnībām, Komisija sagatavos pirmo ekosistēmu pakalpojumu biofizikālo karšu atlantu un Eiropas Vides aģentūra (*EEA*) līdz 2010. gada beigām pabeigs iesākto darbu par ekosistēmu revīziju un novērtēšanu.

Turklāt līdztekus ES noteikumiem, kuri palīdz nodrošināt, ka pēc iespējas vairāk ES līmenī tiek mazināta infrastruktūras attīstības un teritoriālās plānošanas ietekme uz vidi, vairāk ieguvumu var panākt ar labāku koordinēšanu atbilstīgi subsidiaritātes principam, izstrādājot

---

¹² Direktīva 2000/60/EK.

¹³ Direktīva 2008/56/EK.

„zaļās infrastruktūras”¹⁴ koncepciju un veicot tajā ieguldījumus 83 % ES teritorijas, kas neietilpst *Natura 2000* tīklā. Saskaņā ar šo pieeju uzsvars tiktu likts uz ekosistēmu atjaunošanu pēc iespējas plašākā mērogā, lai stiprinātu to izturību un saglabātu galvenos pakalpojumus, ko tās nodrošina, vienlaikus sasniedzot aizsardzības mērķus un ļaujot dalībvalstīm pielāgoties klimata pārmaiņām. Komisija veicina un atbalsta apmaiņšanos ar labāko praksi, kas ir pamats ES stratēģijai par videi nekaitīgu infrastruktūru, kuru paredzēts izstrādāt pēc 2010. gada.

Treškārt, lai gan kopš 2010. gada mērķa pieņemšanas ir iegūta liela daļa informācijas, būtisks **zināšanu un datu trūkums** pastāv visos līmeņos, proti, dalībvalstu, ES un pasaules līmenī. Datu apkopošanā, analizē un validācijā nav ievērota visaptveroša pieeja bioloģiskās daudzveidības komplicētības dēļ, kuru nav iespējams ierobežot līdz vienam mainīgajam lielumam, bet vajadzīgs izstrādāt savstarpēji saistītu indikatoru kopumu. Turklāt dalībvalstu ziņošana atbilstīgi Putnu un Biotopu direktīvām ir noritējusi nevienmērīgi, tāpat arī pūliņi bioloģiskās daudzveidības monitoringa jomā.

Pašreizējais uzdevums ir palielināt tempu, lai izstrādātu pamata un saistītos indikatorus ES un pasaules līmenī. Tiek izstrādāts Eiropas indikatoru kopums, kuri kopā ar datiem, kas apkopotī saistībā ar Biotopu direktīvas īstenošanu, varētu būt vismodernākie pasaulē. Lai tiktu galā ar nepilnībām šajā jomā, 2010. gada jūnijā *EEA* pabeigs pirmo pamatindikatoru izstrādi bioloģiskās daudzveidības jomā, uzsāks Eiropas bioloģiskās daudzveidības informācijas sistēmas (*BISE*) darbību un nāks klajā ar stratēģisku plānu, jo īpaši indikatoriem ekosistēmu un ekosistēmu pakalpojumu stāvokļa novērtēšanai. Attiecībā uz jūras vidi daudzas ekosistēmas un biotopi ir maz iepazīti, sugas nav raksturotas, un pētījumi par jūras ģenētiskajiem resursiem joprojām ir tikai sākuma stadijā. Jūras stratēģijas pamatdirektīva ļaus labāk novērtēt un novērot izmaiņas piekrastes un jūras ekosistēmās, tostarp tās, ko izraisa klimata pārmaiņas un ietekme uz bioloģisko daudzveidību, un minētās direktīvas īstenošanu varētu uzlabot, piemēram, ar Eiropas jūras novērojumu un datu tīkla (*EMODNET*) un jūras teritoriālās plānošanas palīdzību.

Pasaules līmenī ES atbalsta pūliņus, lai izveidotu Starpvaldību platformu bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu jomā (*Inter-Governmental Platform on Biodiversity and Ecosystem Services* jeb *IPBES*), lai gūtu tādas pašas panākumus kā ar Starpvaldību padome klimata pārmaiņu jomā (*Inter-Governmental Panel on Climate Change* jeb *IPCC*). Ar minētās platformas palīdzību jāpanāk vienprātība, validējot esošos zinātniskos datus, un jāievirza un jāintegrē ar bioloģisko daudzveidību un ekosistēmu pakalpojumiem saistītie aspekti politikas veidošanas procesos, lai nodrošinātu cilvēku labklājību ilgtermiņā. Lēmumu par *IPBES* izveidi ir paredzēts pieņemt 2010. gada pavasarī.

Ceturtkārt, jāuzlabo bioloģiskās daudzveidības jomā svarīgu jautājumu **integrēšana** citos politikas virzienos. Bioloģiskās daudzveidības evolūcija ir labs rādītājs tam, cik „nekaitīgas” videi ir cilvēka darbības un sabiedrība kopumā. Pasākumi, lai risinātu problēmas citās politikas jomās, dažkārt ir bijuši nesaderīgi ar mērķiem bioloģiskās daudzveidības jomā un pat ir radījuši nelabvēlīgu ietekmi. Ieguvumi, ko sniedz izturīgas ekosistēmas, bieži vien netiek pienācīgi novērtēti. Jāveic vairāk, lai regulāri iesaistītu citas nozares risinājumu rašanai bioloģiskās daudzveidības jomā, izmantojot skaidrus indikatorus paveiktā novērtēšanai.

---

¹⁴ Zaļā infrastruktūra ir savstarpēji savienots dabīgu platību tīkls; dabīgas platības ir gan daļa lauksaimniecības zemju (zaļās joslas, mitrāji, parki, meža rezervāti un vietējās augu sabiedrības), gan jūras teritorijas, kas ir dabiski vētru, temperatūras, applūšanas riska un ūdens, gaisa un ekosistēmu kvalitātes regulatori.

Politikai bioloģiskās daudzveidības jomā un citiem politikas virzieniem jābūt saskaņotiem, un tiem vienam otru jāpapildina.

To problēmu risināšana, kas identificētas Zaļajā grāmatā par kopējās zivsaimniecības politikas reformu, ir galvenais uzdevums, lai panāktu ekoloģiski ilgtspējīgas politikas izveidi 2012. gadā, balstoties uz zinātniskajiem atzinumiem, un efektīvi atbrīvotos no liekās jaudas un lai labāk palīdzētu sasniegt mērķus bioloģiskās daudzveidības jomā. KLP kontekstā būtiska nozīme ir lauku attīstības politikas stiprināšanai ar mērķi attīstīt ekosistēmu pakalpojumus, saglabājot un veicinot lauksaimniecību un mežsaimniecību ar augstu bioloģisko vērtību. Turklāt būs svarīgi optimizēt ne tikai struktūrfondu izmantošanu, tādējādi veicinot kopdarbības un sinerģiju starp dažādiem Kopienas reģioniem, bet arī citu līdzfinansēšanas mehānismu izmantošanu, lai atvieglotu ar bioloģisko daudzveidību saistīto mērķu sasniegšanu visos ES reģionos.

Ārējā politikā un citos vides politikas virzienos, kas ir cieši saistīti ar bioloģisko daudzveidību, vissvarīgākais elements ir turpmāka integrēšana. Papildus pastiprinātiem pūliņiem, lai samazinātu šo politikas virzienu ietekmi uz bioloģisko daudzveidību ES un pasaulē¹⁵, ir vajadzīga lielāka informētība par to, kā bioloģiskās daudzveidības samazināšanās ietekmē to darbību ilgtspējību ilgtermiņā, kas tiek īstenotas saistībā ar šiem politikas virzieniem, kā arī par ekonomikas ieguvumiem, ko var sniegt veselīgas ekosistēmas. Šai palielinātajai informētībai ir būtiska nozīme arī jaunattīstības valstīs, kuras tieši skar bioloģiskās daudzveidības samazināšanās radītās sekas.

Piektkārt, pienācīgi jānovērtē **finansēšanas** vajadzības bioloģiskās daudzveidības jomā ES, ņemot vērā arī ar labklājību saistītos ieguvumus, ko var sniegt ekosistēmas. Attiecībā uz *Natura 2000* teritorijām Komisija veic novērtējumu par nepieciešamību finansēt šādu teritoriju apsaimniekošanu, balstoties uz dalībvalstu sniegto informāciju, lai gūtu skaidru priekšstatu par vajadzību sadalījumu un apmēru. Agrīnas aplēses liecina, ka tiek ievēroti tikai 20 % no visām vajadzībām finansēt aizsargāto teritoriju apsaimniekošanu Eiropā. Šajā sakarā dalībvalstis varētu regulārāk izmantot iespējas, kas tiek piedāvātas atbilstīgi lauku attīstības finansējumam agrovides pasākumiem, tostarp dalībvalstis, kurās ir lielas lauksaimniecības zemes platības ar bioloģiskās daudzveidības ziņā „augstu bioloģisko vērtību”.

Visbeidzot, jautājums par **vienlīdzību** jāapsver ES un pasaules līmenī. Ņemot vērā to, ka bioloģiskās daudzveidības izplatība nav vienmērīga un ka tendences katrā reģionā ir atšķirīgas, arī uzdevums cīnīties ar bioloģiskās daudzveidības samazināšanos nav vienādi sarežģīts. Tam būtu vajadzīgs dažādu politikas instrumentu kopums, noteikumus kombinējot ar tirgus instrumentiem. Papildus nozīmīgajiem „piesārņotājs maksā” un „pilnīga izmaksu segšana” principiem, kas jau ir iestrādāti tiesību aktos par vidi, vienlīdzības princips uzlabotu maksājumu piemērošanu par ekosistēmu pakalpojumiem, lai tie, kuri izmanto ekosistēmu pakalpojumus, atlīdzinātu tiem, kuru zeme sniedz šos pakalpojumus.

Pasaules līmenī ES ir apņēmusies 2010. gadā panākt veiksmīgu iznākumu sarunās, kas tiek organizētas saistībā ar ANO Konvenciju par bioloģisko daudzveidību, par piekļuvi ģenētiskajiem resursiem un godīgu un vienlīdzīgu to ieguvumu sadali, kas gūti no šo resursu izmantošanas. Turklāt tā ir apņēmusies panākt veiksmīgu iznākumu sarunās par atmežošanas un mežu degradācijas radīto emisiju samazināšanu, un tostarp definēt aizsardzību kā būtisku pirmo soli virzienā uz plašāku pieeju attiecībā uz ekosistēmu pakalpojumu vērtēšanu un

---

¹⁵ ES ekoloģiskā ietekme ir 4,7 ha uz vienu iedzīvotāju, kas atbilstīgi ES ietekmes rādītājam divas reizes pārsniedz ES bioloģisko kapacitāti.

atlīdzināšanu par tiem. Jāizpēta un jāveicina permakultūras izmantošanas iespējas efektīvai bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai un atjaunošanai. ES arī pilnībā jānovērtē tās patēriņa modeļu ietekme uz bioloģisko daudzveidību ārpus ES robežām.

3. ES REDZĒJUMA UN MĒRĶU IESPĒJAMĪBAS BIOLOĢISKĀS DAUDZVEIDĪBAS JOMĀ LAIKPOSMAM PĒC 2010. GADA

3.1. Redzējums 2050. gadam

Nozares dalībnieku vidū pastāv plaša vienprātība par to, kādām jābūt jaunā ilgtermiņa redzējuma galvenajām iezīmēm bioloģiskās daudzveidības jomā. Šajā redzējumā jāiekļauj skaidrs termiņš (līdz 2050. gadam), tam jāatspoguļo tas, cik neatliekamas ir problēmas bioloģiskās daudzveidības jomā, un bioloģiskās daudzveidības taustāmās un netaustāmās vērtības, kā arī tās nodrošināto pakalpojumu nozīmīgums. Tam jābūt saprotamam un pieņemamam sabiedrībai, un tas jāīsteno ES un pasaules līmenī.

Balstoties uz šo, varētu tikt izmantoti šādi elementi ES redzējuma izstrādei 2050. gadam, lai pamatotu galveno nosakāmo mērķi un palīdzētu šo redzējumu īstenot.

Bioloģiskā daudzveidība un ekosistēmu pakalpojumi — pasaules dabiskā bagātība — tiek saglabāti, novērtēti un, cik vien iespējams, atjaunoti tiem piemītošās vērtības dēļ tā, lai tie spētu turpmāk veicināt ekonomisko uzplaukumu un cilvēku labklājību, kā arī novērst katastrofālas izmaiņas, kas saistītas ar bioloģiskās daudzveidības samazināšanos.

Patlaban norisinās pasaules līmeņa sarunas par 2020. gada mērķi. Ņemot to vērā, Komisija uzskata, ka ES jāizvirza pašai savs mērķis, bet turpmāk minētajās iespējās jāpieņem 2020. gads kā orientieris, lai ES mērķis tiktu pienācīgi iekļauts starptautiskajās sarunās. Turklāt 10 gadi ir minimālais laiks, kas vajadzīgs, lai izstrādātu, īstenotu un novērtētu pasākumus bioloģiskās daudzveidības jomā, ņemot vērā to, ka reakcija uz tiem bieži vien ir lēna un ļoti atšķirīga, un lai gūtu izmērāmus un reālus panākumus. Turklāt arī citos politikas virzienos, kas cieši saistīti ar bioloģiskās daudzveidības politiku, 2020. gads tiek noteikts par termiņu.

2020. gada pamatmērķim jābūt pietiekami efektīvam, lai nodrošinātu, ka redzējums pakāpeniski īstenojas; tam jābūt izmērāmam, sasniedzamam un izmaksu ziņā izdevīgam, un ar šā mērķa palīdzību jāveicina ES starptautisko saistību ievērošana bioloģiskās daudzveidības jomā.

Daži no šiem kritērijiem ir savstarpēji saistīti. Piemēram, mazāk tālejošs mērķis varētu tikt sasniegts, taču pastāv iespēja, ka ar to netiktu atrisinātas aktuālākās problēmas bioloģiskās daudzveidības jomā. Šie faktori ir jāizvērtē katrs atsevišķi, lai novērtētu ierosināto iespēju piemērotību un izvēlētos labāko mērķi.

3.2. Mērķu iespējamības

Saistībā ar 2020. gada pamatmērķi turpmāk norādītas mērķu iespējamības, sākot ar mazāk vērienīgo un beidzot ar vērienīgāko.

1. iespēja. Līdz 2020. gadam būtiski ierobežot bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu samazināšanās apjomus ES.
---

2. iespēja. Līdz 2020. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu samazināšanos ES.

3. iespēja. Līdz 2020. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu samazināšanos ES un atjaunot tos, ciktāl iespējams.

4. iespēja. Līdz 2020. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu samazināšanos ES un atjaunot tos, ciktāl iespējams, un palielināt ES ieguldījumu, lai novērstu bioloģiskās daudzveidības samazināšanos pasaulē.

Šīs iespējamības dos dažādus ieguvumus, tām būs dažādas izmaksas un saistībā ar tām būs jāizstrādā vairāk vai mazāk stingri politikas pasākumi un instrumenti. Tās ir balstītas uz vispārējo **pamatpolitiku**, kurā iekļauti spēkā esošie tiesību akti dabas aizsardzības un bioloģiskās daudzveidības jomā, kā arī tiesību akti citās saistītās politikas jomās, jo īpaši klimata un enerģētikas jomā, spēkā esošajā KLP un KZP (pēc reformas). Galvenais uzdevums ir izmantot visas iespējas, lai pakāpeniski sasniegtu bioloģiskās daudzveidības politikas mērķus, vienlaikus panākot klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos tām izmaksu ziņā izdevīgā veidā. Tā kā, lai tiktu galā ar apdraudējumu, kas ietekmē bioloģisko daudzveidību ES, vajadzīga arī starptautiska mēroga sadarbība, turklāt būs svarīgi ievērot pašreizējās starptautiskās saistības, jo īpaši tās, kas paredzētas daudzpusējos nolīgumos par vidi, piemēram, Konvencijā par migrējošām sugām (*CMS*), Ramsāres Konvencijā par starptautiskas nozīmes mitrājiem un Nolīgumā par Āfrikas un Eirāzijas migrējošo ūdensputnu aizsardzību, un turpināt virzību aizsargājamo jūras teritoriju izveidē starptautiskā līmenī.

Visas četras iespējas paredz izveidot **zinātniskas pamatprasības** par bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu stāvokli Eiropā. Tam ir liela nozīme, lai spētu novērtēt paveikto. Zinātniskās pamatprasības neveidos viens rādītājs, bet tās būs balstītas uz bioloģiskās daudzveidības galveno raksturlielumu — sugu un biotopu aizsardzības, ekosistēmu un visnozīmīgāko ekosistēmu pakalpojumu — pašreizējo stāvokli. Līdzīgā kārtā bioloģiskās daudzveidības „samazināšanās apturēšana” netiek interpretēta absolūtā izteiksmē, bet nozīmē saglabāt galvenos rādītājus „ar plusa zīmi”. Jau ir pieejamas zināšanas, lai izveidotu skaidras un uzticamas pamatprasības, taču jāturpina darbs pie tā, lai šīs zināšanas izmantotu īpašu, izmērāmu un politikai atbilstošu indikatoru izstrādāšanai.

Turklāt jāveicina **pētījumi**, lai iegūtu trūkstošās zināšanas. Tās attiecas uz bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu ekonomiku, indikatoru izstrādi un precīzāku noteikšanu, lai varētu novērtēt un definēt, cik lielu apdraudējumu bioloģiskā daudzveidība var izturēt, pirms tās samazināšanās kļūst neatgriezeniska un, iespējams, ar katastrofālām sekām. Ja 2010. gadā tiktu izveidota Starpvaldību platforma bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu jomā (*IPBES*), tā būtiski atvieglotu šo darbu, taču vajadzīga arī rīcība ES mērogā. Darbs, kas norit pie visiem šiem jautājumiem, ir jāpastiprina un jāpabeidz.

Visbeidzot, lai gan aizsardzībai arī turpmāk jābūt ES bioloģiskās daudzveidības politikas galvenajam „pīlāram”, jebkurā jaunā mērķī jāņem vērā ekosistēmu un ekosistēmu pakalpojumu nozīme. Ekosistēmu pakalpojumu nozīme jau ir atzīta pašreizējā politikā, un tā ir svarīgs Jūras stratēģijas pamatdirektīvas elements integrētajā Eiropas Savienības jūrniecības politikā¹⁶, taču tas pagaidām nav pietiekami rosinājis izstrādāt īpašus pasākumus. Ir svarīgi identificēt un novērtēt galvenos ekosistēmu pakalpojumus un tos iekļaut jaunajā mērķī. Tas,

¹⁶ COM(2009)540, galīgā redakcija, 15.10.2009.

cik tālejošs būs izvēlētais mērķis, noteiks to, cik lielā mērā galvenie ekosistēmu pakalpojumi tiks ņemti vērā, sākot no saglabāšanas pašreizējā stāvoklī līdz pilnīgai atjaunošanai.

(1. iespēja) Līdz 2020. gadam būtiski ierobežot bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu samazināšanās apjomus ES.

Šī iespēja nozīmētu politisko piekrišanu tam, ka bioloģiskās daudzveidības samazināšanās apturēšana ES nav sasniedzama tuvākā nākotnē, un tāpēc tiek noteikts mazāk tālejošs mērķis līdz 2020. gadam „būtiski ierobežot” bioloģiskās daudzveidības samazināšanās apjomus. Mērķis būtu nevis apturēt, bet palēnināt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos. Sekas ir tādas, ka rādītāji bioloģiskās daudzveidības jomā varētu neatbilst pamatprasībām. Pagarinātais termiņš sniegtu vairāk laika realizēties jau īstenotajiem vai patlaban īstenotiem pasākumiem, ļaujot vieglāk saskatīt rezultātus. Kopš 2010. gada mērķa noteikšanas gūtās jaunās zināšanas un novērotās izmaiņas varētu tikt iekļautas pasākumos, kas īstenoti, lai sasniegtu šo mērķi.

(2. iespēja) Līdz 2020. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu samazināšanos ES.

Šī iespēja nozīmētu pašreizējā mērķa saglabāšanu, taču tā īstenošanas atlikšanu līdz vēlākam laikam. Līdzīgi kā 1. iespēja tā sniegtu vairāk laika realizēties jau īstenotajiem vai patlaban īstenotiem pasākumiem un iekļaut jaunas zināšanas un izmaiņas. Nolūks būtu tāds pats, kā 2010. gada mērķim, proti, apturēt ne tikai bioloģiskās daudzveidības, bet arī ekosistēmu pakalpojumu samazināšanos ES. Mērķa sasniegšana ļautu atjaunot dažas ekosistēmas un to nodrošinātos pakalpojumus.

(3. iespēja) Līdz 2020. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu samazināšanos ES un atjaunot tos, ciktāl iespējams.

Šī iespēja būtu saistīta ar esošā bioloģiskās daudzveidības mērķa saglabāšanu un termiņa pagarināšanu līdz 2020. gadam, vienlaikus paplašinot tā piemērošanas jomu, lai iekļautu nepieciešamību gādāt par to, ka galvenie ekosistēmu pakalpojumi, ko nodrošina bioloģiskā daudzveidība ES, tiek pienācīgi sniegti, un paredzot to ekosistēmu atjaunošanu, kas vairs nespēj nodrošināt vajadzīgos pakalpojumus. Pirmā saraksta sagatavošana un ES nozīmes ekosistēmu pakalpojumu kartēšana līdz 2010. gada beigām palīdzēs definēt mērķa sasniegšanai vajadzīgo saglabāšanas un atjaunošanas pūliņu apjomu.

Atjaunošanas mērķi varētu tikt noteikti, pamatojoties uz prasību sasniegt labvēlīgu aizsardzības statusu sugām un biotopiem atbilstīgi Biotopu direktīvai. Sugu un biotopu pašreizējais statuss atbilstīgi Biotopu direktīvā paredzēto ziņojumu novērtējumam varētu tikt izmantots kā atskaites punkts.

Ar šo iespēju tiek atzīts, cik būtiski no zinātniskā viedokļa ir apturēt turpmāku bioloģiskās daudzveidības samazināšanos, un ņemta vērā ES stratēģiski svarīgu ekosistēmu nozīme.

(4. iespēja) Līdz 2020. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu samazināšanos ES un atjaunot tos, ciktāl iespējams, un palielināt ES ieguldījumu, lai novērstu bioloģiskās daudzveidības samazināšanos pasaulē.

Salīdzinājumā ar 3. iespēju šī iespēja ir tālejošāka — ar to tiek atzīts, ka ES interesēs ir veikt pasākumus, lai risinātu ar bioloģiskās daudzveidības samazināšanos saistītos jautājumus ne tikai ES, bet arī ārpus tās. Atzīstot to, ka lielākā daļa pasaules bioloģiskās daudzveidības ir sastopama ārpus ES, cīņa ar bioloģiskās daudzveidības samazināšanos tikai ES nebūs

pietiekama, lai novērstu nopietnas sekas, ko rada nepārtraukta samazināšanās pasaules līmenī. Šī iespēja aicina pastiprināt ES rīcību, lai tiktu galā ar globālo krīzi bioloģiskās daudzveidības jomā.

Tajā varētu tikt iekļauti pasākumi ar mērķi turpmāk samazināt ES patēriņa modeļu ietekmi uz bioloģisko daudzveidību citur pasaulē un pastiprināt pūliņus, lai aizsargātu bioloģisko daudzveidību citās valstīs, tostarp ar īpašu politikas instrumentu palīdzību.

4. TURPMĀKIE PASĀKUMI

Redzējuma un mērķa noteikšana laikposmam pēc 2010. gada nenozīmē, ka darbs ir izdarīts. Ar to tiek aizsākts process, lai ieviestu jaunu ES bioloģiskās daudzveidības stratēģiju laikā, kad aktualitāti zaudē pašreizējais mērķis.

Nav vienkārša veida, kā efektīvi cīnīties ar bioloģiskās daudzveidības samazināšanos. Vajadzīga uz datiem balstīta, integrēta pieeja, kas vērsta uz nozīmīgākajiem apdraudējumiem, ko bioloģiskajai daudzveidībai un ekosistēmu pakalpojumiem rada konkrēti faktori, proti, zemes izmantojuma veida maiņa, resursu pārmērīga izmantošana, invazīvās sugas, piesārņojums un klimata pārmaiņas. Apakšmērķi jānosaka katram apdraudējuma veidam, faktoram vai ekosistēmai, atbilstošā administratīvā līmenī kombinējot tos ar izmaksu ziņā izdevīgiem pasākumiem, lai sasniegtu vēlamos rezultātus.

Viena lieta ir skaidra — jāapsver vienlīdzīgas politikas risinājumi, kas piemēroti katrai konkrētajai situācijai. Citiem vārdiem, pasākumi un īstenošana būs vajadzīga vairākos līmeņos — starptautiskā, ES, valstu un vietējā mērogā. Joprojām aktuāla ir pieeja, kas pieņemta ES Bioloģiskās daudzveidības rīcības plānā, lai sadalītu atbildību par īstenošanu starp visām nozarēm un izveidotu partnerību ar dalībvalstīm.

Komisija turpinās darbu 2010. gadā, tostarp organizējot apspriešanos ar ieinteresētajām aprindām, lai izveidotu datubāzi, kas vajadzīga, lai sīkāk definētu jaunās ES politikas pamatu. Turklāt tas palīdzēs formulēt ES stratēģiju un mērķus sarunās par starptautisko bioloģiskās daudzveidības satvaru nākotnē.